

Joan Comellas, bohemí universal al Maresme

De vida solitària i bohèmia, Joan Comellas és un artista amb una repercussió social minsa. La seva ha estat una existència sense ambicions dedicada a l'única feina que sabia, podia i volia fer: escriure música i, sobretot, pintar.

Joan Comellas i Maristany (El Masnou, 25 de novembre de 1913) no és un artista que la història hagi tingut en compte. La seva vida ha estat discreta i concentrada, i ha tingut fins ara una repercussió social minsa, gairebé limitada a un cercle reduït d'amics poc sorollosos, com ell mateix.

Després d'una germana que va morir, i quan pràcticament ja no hi comptaven, va néixer Joan Comellas, fill únic de pare mariner i de senyora de bona família masnovina; la feina paterna com a capità li permetia una vida privilegiada per a la seva època. "Vull ser pianista", va cridar un dia, i li van comprar un piano. A classe d'harmonia, però, aviat el professor li recomanava que no calia que hi anés, que fes el que vulgués, però a casa. I a casa tocava i componia el que la seva sensibilitat li dictava. Més de tres-centes peces han sortit dels seus pentagrames.

Joan Comellas ha estat un home solitari, forçosament excèntric per als cànons de l'època en una vila costanera, i vivia una mica com volia, envoltat d'un entorn social que se'l mirava com una raresa. París va ser una bona escapada, però breu, pròpia del diletantisme dels primers anys. La mort dels pares el deixava sol, i encara més lliure per fer l'única feina que sabia, podia i volia fer: escriure música, i una mica més tard, pintar. Joan Comellas no es va casar mai. "No en vaig tenir necessitat", respon amb gran naturalitat. La necessitat sembla haver presidit tots i cadascun dels actes d'aquest bohemí, una mena de *clochard* de bona posició que ha treballat de valent exclusivament en aquells afers que li semblaven imprescindibles, i que ha viscut amb una absoluta incapacitat pràctica per a altres ocupacions, que sortosament li resolien altres persones. L'expressió que més sovint repeteix és: "No en tenia necessitat". Tot i això, una aventura pictòrica a Baza, a Granada, el soterrava econòmicament ja en els anys de la maduresa, i tornava a Catalunya, a Bla-

nes primerament, on pintà volcànicament, i després al Masnou, el 1971, on viuria una vellesa de gran producció pictòrica i a continuació un declivi tant de salut com econòmic. No obstant això, molts dels seus més fervents amics li han comprat obres, i un d'ells, Emili Llinàs, li comprà la casa abans de la seva aventura en terres andaluses. Una altra amiga, la *mezzosoprano* Anna Ricci s'encarrega de defensar els seus interessos en el camp musical, i ja s'han editat dos CD amb música composta per Joan Comellas.

Una de les persones que més ha ajudat Joan Comellas ha estat una dona, la Mercè, que va morir als noranta-cinc anys i que havia estat la minyona dels seus pares. El pare de Joan Comellas li demanà a la Mercè en el llit de mort que no deixés mai de la mà el seu fill Joan, que ja es veia venir que anava per lliure. La Mercè, mentre va viure, es va ocupar d'en Joan Comellas, i ara ell, mancat de salut i encara solitari, descansa a la Casa Benèfica de la seva vila natal, on recorda vagament una vida bohèmia i de caprici, refugiada en una intel·ligència intuïtiva que sempre li ha permès de descobrir qui era un

amic i qui era un foteta. El seu amic Emili Llinàs li proposà de fer un diccionari il·lustrat a canvi d'una mena de sou per plantar cara a les despeses més immediates. El diccionari conté gran quantitat de dibuixos de Joan Comellas i comentaris irònics que revelen una lucidesa poc comuna i una capacitat d'observació molt acurada del comportament social de la gent del seu temps, però dissortadament aquest diccionari roman inacabat.

La pintura de Joan Comellas té la frescor de la idea viscuda, el traç directe de qui veu sense necessitat de mirar; l'esgrafiament sobre la pintura tendra és una constant en molts dels seus quadres, que agafen així un aire rabiüt i profundament expressiu. A casa d'en Joan Comellas s'hi organitzaven vetllades incababables

Portada de l'inacabat diccionari il·lustrat i comentat per Joan Comellas. Aquesta obra conté comentaris irònics que revelen una lucidesa poc comuna i una capacitat d'observació del comportament social molt acurada.

GLÒRIA MATAMALA

amb artistes, poetes, músics i bons amics que ara han desaparegut per raons vitals, o que han oblidat els temps de la claror, tan propers encara i tan apartats de sobte, com una vella cançó marinera que es repeteix a l'entorn de qualsevol home original. Joan Comellas, però, s'ha entestat sempre a dir que no tenia necessitat de fer tot allò que no li donava la gana i encara avui no li ve de gust de fer. Diuen veus amigues que en néixer Joan Comellas van trencar el motlle.

—*Els seus pares li degueren deixar una bona herència per anar vivint i fent la seva vida.*

—Em van deixar alguna cosa, però m'ha durat molt. D'aquesta manera no m'ha calgut demanar mai ajut als amics, perquè ja podia viure. No calia amoïnar ningú.

—*Com és que no es va casar?*

—No en vaig tenir necessitat. Sí que vaig conèixer moltes dones, però no en vaig trobar cap que em fes gràcia com per casar-m'hi.

—*De petit va dir que volia ser músic i li van comprar el piano, però mai no va dir que volia ser pintor.*

—No en vaig tenir necessitat. No em vaig comprometre. Això va venir tot sol.

—*La gent del Masnou no l'entenia gaire, quan va començar.*

—No massa. La gent té molt per parlar...

—*A París va viure l'efervescència de la creació. La seva obra té moltes reminiscències de Matisse i de Picasso. El va conèixer, en Picasso?*

—No, i m'estimo més no haver-lo conegut, perquè ara tothom diria que el copiava.

—*Ha estat un artista disciplinat o treballava quan li venia bé?*

—Oh, sí, disciplinat, molt disciplinat! Treballava tal com em venia. Segons qui, ho entèn, i segons qui, no. Ja s'ho faran!

—*El diccionari que va començar era irònic i punyent, però no el va acabar. Vostè no acaba les coses...*

—No vaig tenir necessitat d'acabar-lo. I no era punyent. Crític, això sí, però no em ficava amb ningú.

—*La galeria Brok de Barcelona i el marxant Joan Mas Zammit es van relacionar amb vostè durant uns anys. El tractaren bé?*

—Oh, sí, però això va venir després que jo ja hagués fet molta feina.

—*Com és que pintava amb materials de caprici, retoladors, aquarel·la, acrílics, teles, cartrons, papers trobats...?*

—Ah, és que jo feia el que em donava la gana.

—*Els seus colors són limitats; negre, blau, ocre, algun vermell, però sense riscos ni tampoc concessions.*

—Feia el que em semblava, no em preocupava tot això.

—*No tenir fills podia haver-lo empès a crear una fundació amb un fons de la seva obra, i no ho ha fet.*

—No, la meua obra està en mans de diverses persones que ja se n'ocupen.

—*Amb la seva vida bohèmia, mai no s'ha preocupat de la difusió de la seva obra, i sempre hi ha hagut algú que se n'ha cuidat.*

—No he estat mai ambiciós.

—*Anant contra corrent es poden canviar algunes coses. Quines ha canviat, vostè?*

—De l'obra dels altres, res, però de la meua, sí.

—*Vostè era amic de gent de l'art, músics i artistes sobretot, i feia reunions a sa casa i en altres llocs. Quines vivències han quedat de tot allò? Hi havia cohesió de grup?*

—Ens trobàvem a Barcelona, a la galeria, amb en Joan Mas i pintors d'allà, però no feiem res d'especial. Jo feia la meua vida.

—*I quins considera que han estat els seus mestres, els artistes que més li han agradat?*

—El que més m'agradava era Picasso. Sí, Miró també, però sobretot, Picasso.

—*Ha hagut de demanar molts favors?*

—No n'he tingut necessitat.

—*La seva lacònica i freqüent manera de dir que no té necessitat, què vol expressar exactament?*

—Doncs que es tracta de necessitat física, que no n'he tinguda cap, i tampoc necessitats derivades de la il·lusió. Si una cosa em feia il·lusió la feia, i si no, no.

Joan Comellas s'ha entestat sempre a dir que no tenia necessitat de fer tot allò que no li donava la gana. Diuen veus amigues que en néixer Joan, van trencar el motlle.

Hans Mòller